

Selectie, voorbereiding en matching in pleegzorg: wat werkt?

Willeke Daamen, Mariska de Baat – december 2014

Gebaseerd op de review 'Selectie, voorbereiding en matching in pleegzorg: wat werkt?' (De Baat, 2014) en de Richtlijn Pleegzorg (De Baat, Van den Bergh, De Lange, 2014).

Jeugdigen die worden opgevangen in pleeggezinnen hebben vaak een heftige tijd achter de rug. Veel van hen hebben een geschiedenis van mishandeling, verwaarlozing of traumatische ervaringen. Pleegkinderen kampen dan ook bij de start van pleegzorg veelal met problemen in de sociale en emotionele ontwikkeling. Van pleegouders wordt heel wat verwacht. Hun eerste opdracht is de opvang van een kind met een eigen verleden en specifieke problemen. Dit vraagt om inzicht in de problematiek en in de wijze waarop de

problematiek met hun opvoeding kan worden aangepakt. Daarnaast moeten ze de familie van het pleegkind een plaats geven. Ten slotte wordt van hen gevraagd dat ze zich verantwoord voor de opvoeding van het pleegkind ten aanzien van de pleegzorgwerkers en de ouders. Het is dan ook van groot belang dat aankomende pleegouders worden gescreend en een gedegen voorbereiding krijgen waarin ze leren hoe ze de pleegkinderen succesvol opvoeden tijdens het verblijf in het pleeggezin. Daarnaast is het voor een stabiele plaatsing van belang dat er goede matching plaatsvindt tussen de opvoedings- en ontwikkelingsbehoeften van een individuele jeugdige en de (on)mogelijkheden van de pleegouders en hun gezin.

Selectie

Voor de selectie van pleegouders is wettelijk vastgelegd dat pleegouders moeten beschikken over een verklaring van geen bezwaar, die wordt afgegeven door de Raad voor de Kinderbescherming. Daarnaast worden ouders beoordeeld of zij in staat zijn een veilige en stimulerende omgeving te bieden voor pleegkinderen. De 28 pleegzorgaanbieders hebben een kwaliteitskader ontwikkeld voor een goede begeleiding en selectie van pleegouders. De screening is van belang voor alle pleegouders, dus ook voor netwerkpleegouders. In het 'Schematisch protocol netwerkpleegzorg' zijn afspraken vastgelegd tussen de aanbieders van pleegzorg en Bureau Jeugdzorg over de taken en verantwoordelijkheden tijdens het geschiktheidsonderzoek van aspirant-netwerkpleegouders.

Vorbereiding

De STAP-training wordt vaak gebruikt om pleegouders voor te bereiden op een plaatsing. In de voorbereiding en de begeleiding tijdens de plaatsing blijken ouders vooral behoefte te hebben aan ondersteuning in hun eigen opvoedgedrag en in de omgang met het probleemgedrag van het pleegkind. Ook zoeken zij kennis over de geschiedenis van het pleegkind. Voor de volgende elementen moet tijdens de voorbereiding en de begeleiding aandacht zijn:

- Het pleegkind helpen bij de overgang naar en het wennen aan het nieuwe gezin.
- Het ondersteunen van de relatie van het pleegkind met het gezin van herkomst en het samenwerken met ouders.
- In de opvoeding aansluiten bij wat het kind nodig heeft gezien zijn ontwikkeling en problematiek.
- Het pleegkind warmte geven, maar ook grenzen stellen in de opvoeding.
- Emotionele en sociale steun krijgen uit het eigen netwerk.

Matching

In het matchingsproces worden vele factoren in kaart gebracht die mogelijk van invloed zijn op een goede match. Dit zijn factoren gericht op pleegkinderen en pleegouders, op verschillende typen pleegkinderen en pleeggezinnen en op de interactie tussen pleegkind en pleegouder. Er zijn verschillende modellen die voor het proces van matchen gebruikt worden. Bij al deze modellen is niet duidelijk wat bepalend is voor een goede match. Wel is duidelijk dat voor

een goede match samenwerking met alle betrokken personen een belangrijke succesfactor is. Daarbij is een inventarisatie nodig van wensen en aandachtspunten van ouders voor het pleeggezin, en draagvlak bij ouders voor het pleeggezin. Een instrument dat ingezet kan worden ter ondersteuning van het matchingsproces is de Vragenlijst Beoordeling Pleegzorgsituaties (VBPS).

Aanwijzingen voor de praktijk

- Neem in de matchingsprocedure factoren van het pleegkind, het pleeggezin en ouders mee, voorkeuren van ouders en pleegkinderen én de interactie tussen pleegkind, ouders en pleegouders. Besteed ook aandacht aan overeenkomsten en verschillen tussen normen en waarden van ouders en pleegouders.
- Verzamel op structurele wijze informatie en leg professionele overwegingen vast, zodat de beslissing transparant is. Matching is inzichtelijk maatwerk.
- Zorg voor extra ondersteuning en begeleiding wanneer er geen optimale match gemaakt kan worden, bijvoorbeeld door een tekort aan pleeggezinnen.
- Creëer draagvlak bij ouders voor (de geschiktheid van) het pleeggezin. Investeer in de samenwerking met ouders en werk aan het verdragen en langzamerhand accepteren van de plaatsing door de ouders.
- Zet bij pleegkinderen van 10 jaar of ouder die kampen met gedragsproblemen en al veel verplaatsingen achter de rug hebben altijd zeer intensieve pleegzorgbegeleiding in, zeker als de gedragsproblemen voortkomen uit een problematische hechting. Wanneer deze intensieve begeleiding niet mogelijk is, overweeg dan of een pleegzorgplaatsing wel de beste optie is. Het risico op een breakdown en daarmee extra schade voor het pleegkind is bij een plaatsing namelijk erg groot. Alternatieven zijn plaatsing in een gezinshuis of een leefgroep.
- Zet bij pleegkinderen met ernstige gedragsproblemen geen gewone pleegzorg in maar therapeutische pleegzorg (zoals MTFC) en/of ondersteun hen met een intensieve gedragstherapeutische oudertraining (zie de Richtlijn Ernstige gedragsproblemen (Lange et al., 2013)).

- Ondersteun pleegouders zodanig dat ze adequaat kunnen omgaan met probleemgedrag van hun pleegkind. Pleegouders dienen daarbij ondersteund te worden in het onderkennen en interpreteren van afwijkend en leeftijdsadequaat gedrag.
- Leg het accent in de pleezorgbegeleiding niet zozeer op de ervaren gezinsbelasting, maar op het opvoedgedrag van pleegouders. Bied de pleegouders opvoedingsondersteuning en opvoedtraining. Dit is van grotere invloed op het voorkomen van een breakdown dan een focus op de ervaren gezinsbelasting.
- Wees in de opvoedingsondersteuning van pleegouders alert op het gedrag van de pleegouders. Ondersteunen zij het pleegkind onvoldoende, oefenen ze te veel controle uit en straffen ze inconsequent? Dat vergroot de kans op probleemgedrag bij het pleegkind en daarmee op een breakdown. Probeer dit opvoedgedrag te veranderen door aan te geven dat agressief en/of teruggetrokken gedrag niet gezien moet worden als een persoonlijke aanval of afwijzing van de pleegouders door het pleegkind.
- Zorg bij overplaatsing van pleegkinderen dat er een goede kennismakings- en gewenningsperiode is, aangepast aan de leeftijd van het pleegkind.

Deze factsheet beslaat een klein onderdeel van de pleezorgpraktijk. De informatie in deze factsheet moet dan ook gezien worden in de bredere pleezorgcontext. Er is een aantal aanwijzingen die los van de specifieke onderwerpen altijd leidend moeten zijn, namelijk:

- De ontwikkeling van het kind is altijd leidend.
- Besluit zo snel mogelijk wat het perspectief van de plaatsing is en waar het kind opgroeit. Binnen drie maanden na de plaatsing wordt gestart met onderzoek naar het perspectief en binnen negen maanden wordt het besluit genomen. Hierbij geldt: hoe eerder en beter. Voor jonge kinderen is het belang van een snel besluit het grootst.
- Streef zoveel mogelijk naar een intensieve samenwerking met ouders. Daarbij geldt dat er meer kans is op een succesvolle, intensieve samenwerking als ouders ook al bij het proces van matching en plaatsing betrokken worden. De ontwikkeling van het kind is hierin leidend: als de samenwerking schadelijk is voor de ontwikkeling of als het onveilig is, dan gaat het niet.

De factsheet 'Algemene bevindingen en aanwijzingen voor de pleezorgpraktijk' geeft de belangrijkste aanwijzingen en bevindingen voor deze bredere context weer.